

Stockholm den 5 april 2020

R-2020/0732

Till Socialdepartementet

Regeringen har på sin webbplats lördagen den 4 april 2020 publicerat ett utkast till lagrådsremiss ”Ett tillfälligt bemyndigande i smittskyddslagen med anledning av det virus som orsakar covid-19”.

Enligt uppgifter i media har utkastet till lagrådsremiss remitterats till ett antal myndigheter vilka ska ha fått 24 timmar på sig att yttra sig. Det är med förvåning Advokatsamfundet noterar att det inte fått utkastet på remiss. Samfundet väljer att ändå avge yttrande.

Remisstiden

Enligt uppgifter i media är remisstiden 24 timmar. Den infaller på en helgdag.

Några i författning bindande föreskrifter om remisstidens längd finns inte. Konstitutionsutskottet har dock flera gånger pekat på vikten av att remisstider eller motsvarande bör vara så väl tilltagna att remissinstanserna ges en reell möjlighet att överväga förslagen (se t.ex. ytr. 2013/14:KU6y s. 5 f.). I granskningsbetänkandet 2015/16:KU20 yttrade utskottet beträffande vissa frågor om hantering av flyktingmottagandet m.m. att beredningskravet inte är lika för alla fall, att beredningsrutinerna endast i liten utsträckning är reglerade i regeringsformen och att det därför finns ett utrymme för flexibilitet för allvarliga och brådskande fall, t.ex. när det gäller möjligheten till förkortad tidsfrist för att lämna synpunkter. Samtidigt framhöll utskottet att regeringsformens beredningskrav är av väsentlig betydelse, även i krissituationer.

Advokatsamfundet har förståelse för att förslaget snabbbehandlas. Även med den utgångspunkten är dock en remisstid om endast ett dygn, som dessutom infaller på en helgdag, inte godtagbar. Remissinstanserna ges inte en reell möjlighet att överväga förslagen.

Behovet av lagstiftning

I utkastet motiveras inte närmare varför normgivningsmakt behöver flyttas från riksdagen till regeringen på sätt som föreslås.

Såvitt Advokatsamfundet förstår kan en riksdagsbehandling ske mycket skyndsamt. Ett exempel är de tillfälliga reglerna för bolags- och föreningsstämmor. Regeringen lade fram proposition därom måndagen den 30 mars 2020 och riksdagen fattade beslut fredagen den 3 april 2020, dvs. fyra dagar efter att propositionen beslutades. Med tanke på att de föreskrifter som regeringen föreslås få fatta beslut om kan vara ”långtgående” och av ”potentiellt ingripande natur” (utkastet s. 14) och att förslaget innebär ett betydande avsteg från normal konstitutionell ordning, kunde det förväntas att regeringen gav en närmare motivering till behovet av ändringen, med beaktande av den skyndsamma behandling som uppenbarligen är möjlig i riksdagen. Så har inte skett.

Vidare kunde det förväntas att regeringen redovisade sin analys av varför befintliga delegationsregler, särskilt 9 kap. 6 § smittskyddslagen, inte är tillräckliga. I utkastet skriver regeringen (s. 8 f.) att räckvidden av befintliga normgivningsbemyndiganden är ”delvis oklar” och att de ”i viss utsträckning även framstår som otillräckliga”. Regeringen utvecklar emellertid inte vari oklarheten består eller varför de är otillräckliga. Denna brist gör det svårt att bedöma behovet av nu föreslagna lagstiftning.

Tillämpningsområdet

Den föreslagna bestämmelsen, 9 kap. 6 a § punkt 1 i smittskyddslagen, är mycket generell utformad. Regeringen synes mena att det inte är möjligt, eller i vart fall inte lämpligt, att närmare ange tillämpningsområdet; man ger endast ”några enstaka exempel” på vilka åtgärder som kan bli aktuella (utkastet s. 11 f.). Dessutom anger man några åtgärder som inte kan vidtas, t.ex. utgångsförbud och att försätta ”hela samhällen” i karantän (s. 11).

Advokatsamfundet har förståelse för att det kan vara svårt att närmare avgränsa vilka åtgärder som får vidtas med stöd av bemyndigandet, men konstaterar likväl att förslaget i detta avseende lämnar mycket att önska i rättssäkerhetskänseende.

Efterprövning av riksdagen

I utkastet föreslås att föreskrifter som har meddelats med stöd av det nya bemyndigandet ”snarast” ska underställas riksdagens prövning. Om bemyndigandemöjligheten utvidgas på sätt som föreslås välkomnar Advokatsamfundet att riksdagen i vart fall i efterhand får ta ställning till beslutade åtgärder. Samfundet anser emellertid att en sådan efterprövning bör ske mycket snabbt och förordar därför att ”snarast” ersätts med ”omedelbart”. Om så inte sker bör regeringen i förarbetena i vart fall ange vilken tidsrymd som avses med uttrycket ”snarast”.

I sammanhanget noterar Advokatsamfundet att om riksdagen går emot regeringen kan en föreskrift – av kanske mycket ingripande natur – upphöra att gälla mycket kort tid efter att den trätt i kraft. En sådan – för allmänheten måhända svårförståelig – ryckighet skulle

undvikas om man i stället följde ordningen med en skyndsam prövning av riksdagen innan föreskriften träder i kraft.

Giltighetstid

Utan närmare analys (jfr utkastet s. 14) föreslås att en ”lämplig giltighetstid kan vara högst tre månader”. Givet det ingrepp i normal konstitutionell ordning som reglerna innebär anser Advokatsamfundet att giltighetstiden bör begränsas till en månad. Om det fortsatt finns ett behov av dem i mitten av maj kan reglerna då förlängas.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander